

E

BIBLIOTEKA

8JH-32

491

SHËJTT

GJIROKASTER

GENC HOXHA

Një mësuese
në Larishtë

tregime

SHH-32

HPI

GENC HOXHA

Një mësuese
në Larishtë

tregime

33104

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Ara e vogël buzë xhadesë

Po afronte mesi i natës e në shtëpinë e Nexho Loparit drita rrinte ende ndezur. Së largu ajo dritë e vagëlluar kandili të bëhej se kërcente si xixëllonjë. Sa humbiste në njëren kthinë të shtëpisë, shfaqej në anën tjetër, diku duke lënë pas errësirën e diku tjetër duke zbuluar loparin Nexho në prag të derës, nën hënë, me limë e drapër në dorë, pastaj dy të vegjlit futur në shtrojat e holla gjithë blana amash, togun e kashtës së rrahur në hajat, pak më tej pellgun pranë pusit, ku njomeshin thekërishtet.

I vetmi njeri që vinte re lëvizjet e dritës dhe merrte me mend përgatitjet që bëheshin atje ishte Dalipi, djali i madh i fqinjit. Atë natë Dalipi flinte jashtë në pllajë, me lopët, në këmbë të Nexhos, i cili kishte një jetë të tërë pajtuar lopar në fshat e mbante gjallë shtëpinë me hakun që merrte prej tyre.

Pati një çast që drita e kandilit as nuk lëvizi, as nuk u shua. E shoqja e loparit, një grua thaimë, veshur me një fustan të zi dalëboje, pasi përkëdheli fëmijët në gjumë e u hodhi sipër fanelën e saj të leshtë, i shkoi të shoqit pranë.

Duket Nexhoja e ndjeu, se ngriti kokën drejt saj, mblodhi tok, në njëren dorë limën dhe draprin e mprehur dhe pyeti:

— Fjetën fëmijët?

— Fjetën qëkur, Nexho... Po ngrehu; merr dhe ti një sy gjumë, — u përgjigj ajo dhe i lëshoi pëllëmbën në sup. Ndërsa burri ndjeu ngrohësinë e asaj pëllëmbë të vogël, gishtat eshtakë të gruas ndien djersën e tharë mbi këmishë.

— Po thekërishtet a u njomën? — pyeti prapë ai.

— Gjer nesër gati janë, po nuk e di a do mjaftojnë, Nexho... Janë ca të holluara nga kalbja. Zbulova gjysmën e plevicës e mezi zgjodha një grusht.

— Po mushkën e Sefos e ushqeve?

— Aty më parë i mbusha grazhdin me kashtën e grurit që rrahëm sonte.

— U lodhe, moj e gjorë, pse nuk thua! — shtoi me sinqeritet Nexhoja dhe i përkëdheli pëllëmbën mbi supin e tij. Gishtat e tyre u pleksën për një çast si ato thuprat e lajthisë të sërenditura në gardh.

— Jo, Nexho; — tha e shoqja me gjysmë zëri dhe iu fsheh shikimit të tij. Ishte hera e parë që ajo nuk i fliste të vërtetën. Megjithëse nuk i fshehu gjë me rëndësi, fytyrën ia prushiti një valë e nxehtë, që i vërshoi nga gjoksi e iu ngjiti përtpjetë. Atë kohë Nexhoja ndjeu si u drodh pëllëmba e vogël brenda dorës së tij.

— M'i jep mua... — foli me të lutur e shoqja e i mori nga prehri limën bashkë me draprin e mprehur.

Pastaj gruaja kapërceu pragun, doli në oborr dhe i lëshoi mbi samarin e mushkës mbështetur pas gardhit. Që nga pragu Nexhoja e ndoqi me sy gruan, si hyri në ahur e doli duke shkundur kashtën e ngjitur në fustan, si nxori ujë nga pusi e nisi të lante llërët e përveshura, si derdheshin stërkalat e pllaquriteshin në pellguri ku njome-

shin thekërishtet. Dhe ashtu, ulur siç ishte, i dha trupit prapa me krahët hapur anash që të shpihej. Vetëm tani, që mbaroi së mprehuri draprin e shkëmbu ato pak fjalë me të shoqen, ndjeu t'i kapiteshin sytë për gjumë. Ndjekja e lopëve nga pas gjithë ditën, mbartja e dy duajve nga ara, rrahja e grurit në havan, mprehja e drapërinjve... të gjitha këto kishin qenë një punë e mundimshme, e filluar që nga mëngjesi e deri në mesnatë.

Ara e tij e vogël buzë xhadesë ishte pjekur e para në fshat dhe kjo nuk ishte gjë e paktë për një shtëpi me hambar të zbrazët që në të dalë të janarit. Veç kësaj, edhe ai tani do të kishte çfarë t'u lëshonte partizanëve në sofër... Nga ai grurë që solli në kurriz dhe e rrahu në havan, atë natë e shoqja bëri bukë e ushqeui fëmijët. A nuk ishte ky shkaku që ajo nuk pranonte të thoshte se ishte lodhur?... Pastaj, edhe nëse lufta kishte hedhur në mal gjithë ata burra të Bari-bardhës, kishin mbetur aq të tjerë që t'i dilnin krah. Jahjai i pati dërguar të birin, Dalipin, që t'i ruante lopët, Sefja i mëhallës së «Diellit» i kishte dërguar mushkën. Bektashi me Belen (që të dy pleq) kishin ngulur strumbullar të ri në lëmin e përbashkët të fshatit, kurse Aloja, një javë më parë i kishte premtuar se grurin do t'ia bluante në mulli pa i marrë hak...

Edhe Nexhoja u ngrit nga vendi të merrte një sy gjumë, megjithëse nuk ia kishte qejfi të futej brenda; ndoshta nga gëzimi i arës me grurë të mbarë që priste draprin, ndoshta ngaqë ishte mësuar të flinte jashtë me sy hapur, për të mos e gjetur ndonjë e keqe bagëtinë. Duke u çapitur, hyri në hajat e u zgjat të merrte kandilin mbi parmakun e shkallës, ku e kishte lënë e shoqja. Po nuk arriti dot atje. Befas qëndroi në vend

e mbajti vesh. Iu bë se dëgjonte një shungullimë të largët që shëmbëllente edhe si gjëmim i mbytur, edhe si bubullimë. Po nuk ishte as njëra dhe as tjetra. Nexhoja doli përsëri në prag që të mund të dëgjonte më mirë. Aty vuri re se nga ana e xhadesë shponin errësirën dy fasha drite dhe u kujtua se ajo që dëgjonte ishte uturimë makine. Gjumi i kapërceu aq shpejt, si të ishte send që mund t'ua hiqte syve me një të lëvizur të dorës. Gëzimi i dritës iu fshi në çast dhe mblodhi duart grusht. Nexhoja e dinte mirë se këto lëvizje të ushtrisë italiane veç të këqija linin pas, ashtu si dinte që edhe partizanët u vinin hakut. Gryka e përroit solli prapë uturimën, duke e përplasur në faqen e bregut, në avllitë aty rrotull dhe në muret e shtëpisë përdhese të Nexhos. Kjo e inatosi edhe më tepër. Me nofullat të shtrënguara, diçka foli e pështyu në gurët e kalldrëmit.

— Më the gjë, Nexho? — pyeti e shoqja, që po afrohej nxituar e duke fshirë duart e lagura me copat e fustanit.

— Jo, moj Shegane, joo. Ç'faj më ke ti... Shava atë kodoshen në xhade. — Ndërkohë, në vrull e sipër ajo iu ngjiti pas trupit dhe e shtyu brenda, si të donte ta mbronte nga ndonjë sherr që i kanosej Nexhos në oborr. Pastaj, si kuposi derën me një kërcu të madh sa një shkëmb, shoi kandilin me një frymë e hyri pas të shoqit në shtroja. Për disa minuta në dhomë ndiheshin vetëm frymëmarrjet e tyre të shpeshta dhe zhurma që vinte nga jashtë nëpërmjet hatullave. Nexhoja rrotullohej më të majtë e më të djathtë me mendje në xhade.

— Nexho! Fli, të keqen... Ç'i vë veshin asaj së mallkuare...

Që të mos e shqetësonte më shumë të shoqen, Nexhoja u shtir sikur flinte. Por ama veshin nuk

ia ndante uturimës. Kishte dëgjuar se një javë më parë në Lumas ushtarët italianë u kishin vënë zjarrin grunjërave të arrira. «Po sikur të ngulen në xhade e nesër të mos më lënë t'i afrohem arës?» Kjo pyetje po e shqetësonte qëkur. Një mendje i thoshte të ngrihej nga rrobat e të bënte poshtë. Ashtu në mëdyshje, psherëtiu thellë e u ngrit ndenjurr. Mendimet ia ndërpreu një zë i përgjumur fëmije: «Hoop, hop... Yaa... Yaa.» Nexhos i sëmboi në zemër ai zë.

— I gëzohen vrahut në gjumë, iu bëftë nëna, — foli e shoqja, duke u shtyrë në anën tjetër të këndit. Lëvizi shtroja që mbulonte fëmijët.

— Shegane!... Pa mbaj vesh e dëgjo! Më duket se e thyen qafën, — lëshoi zë Nexhoja e kërcëu në dritare. Ajo arriti sakaq atje.

— Nuk dëgjohet gjë, — tha. — Sikur e përpiu nata.

— Unë po vishem. Do të zbres që sonte në arë. Kot më shtyve në rroba.

— Mos fol ashtu, të keqen! Ç'është ajo të zbresësh që sonte? — tha gruaja e drithëruar.

— Nuk rri, po më lësho, të them! Nuk u zihet besë atyre kodoshëve, joo. Atje kemi bukën e fëmijëve, Shegane.

— Ooh, mos e thuaj atë fjalë, Nexho, mos... — thirri ajo e i zuri gojën me pëllëmbë. Në dhomë u bë zhurmë.

— Gdhiu mëngjesi, o babë? Ta zgjoj Lamin, ëë? — pyeti më i madhi i djemve përgjumësh, duke shtyrë mbulesat e duke fërkuar sytë. Atëherë burrë e grua u hodhën për nga ata e i qetësuan si mundën. Pastaj Nexhoja, duke shfryrë e ngashëryer, u kthye në shtroja. Kanati i drunjët i dritares u harrua hapur. Njëpërmjet saj hynin në dhomë freskia e natës, drita e hënës, zukatja e insekteve dhe më rrallë një tringëllimë këm-

bore që Nexhoja e njihte mirë. Ajo tringëllimë këmbore, vinte nga ana e pllajës, ku Dalipi atë natë të ngrohtë ruante lopët jashtë. Për një shpirt të qetë e të patrazuar, të gjitha këto do të ishin të këndshme dhe do t'i ndillnin gjumë, ashtu si ndodhi vërtet me dy të vegjlit, që u krodhën në plot ëndrra të bukura për lëmin.

*
*   *
*

Në të aguar Nexhoja u ngrit, nxori mushkën nga ahuri, i hodhi samarin e i dha ujë në një govatë lisi. Pas tij dolën dhe e shoqja me fëmijët. Të vegjlit, me të parë mushkën, u turrën drejt të atit me të lutura që t'i hipte sipër. Nexhoja u përkëdheli kokat e qethura, i mori hopa dhe i vendosi njërin pas tjetrit mbi samar, ku që më parë kishte shkurtuar shkallët e litarit për këmbët e tyre. Fytyrat e të katërve rrëzëllënin nga reflekset kuqërreme të agimit. Në sytë e të mëdhenjve trishtimi i natës kishte lënë gjurmë vetëm në gropëzat nën vetull, ku u dalloheshin ca njolla të murrëtyera. Ata u vunë në radhë njëri pas tjetrit, dolën nga deriçka prej lese e bënë prapa shtëpisë përdhese mbuluar me pllotaçë guri. Kur po i afroheshin lëmit, Nexhoja dalloi pranë strumbullarit dy sfurqe, një lopatë dhe një kandar. S'kishte dyshim se ato ishin lënë aty nga një dorë fshatari për vrahun që do të shinte Nexhoja atë ditë, veçse fshehur. Ai qëndroi mbi murin e lëmit e priti të shoqen të afrohej e ta pyeste. Po ndërkohë fëmijët pyetën më parë:

— Nënë, kush i ka sjellë ato?

Ajo u hodhi vetëm një shikim të shpejtë veçglave, pastaj ngau të shoqin me të qeshur:

— I bëre njerëzit me huqe, o Nexho. Po, që ta marrim vesh se kush i ka sjellë, rri e ruaj natën, pasi të futim grurin brenda. — Ajo fjala «rùaj», e thënë pa të keq, e bëri Nexhon që t'i ngrinte e qeshura në buzë. Tundi kokën lehtë e hoqi kapistrën e lidhur në bërryl, pa kthyer fjalë. Pas kësaj hapat zuri t'i bënte më të mëdhenj e më të shpejtë. Zbritnin tatëpjetë të heshtur, duke menduar secili në mënyrën e vet për zemërgjerësinë e bashkëfshatarëve, për grurin, bukën e, më pak, për atë uturimën e natës. Më poshtë, ku lisat anës rrugës ishin prerë për të ngritur mullarë gjethi e linin shteg të zbulohesh pllaja, Nexhoja dalloj lopët e përhapura në kullotë tek e tek, sipas qejfit, sikur të mos kishin pasur njeri që t'i ruante. Një copë rrugë e bëri me sytë ngulur andej e pa shikuar ku lëshonte këmbët. Po Dalipin nuk po e ndeshte gjëkund. «Thua t'i ketë lënë vetëm Dalipi e t'ia ketë këputur gjumit në shtëpi», mendoj.

— Babë, o babë, — i bëri zë që sipër mushkës Lami. — A ka lulëkuqe ara jonë?

— Hii-hii, — qeshi i vëllai. — Lulëkuqe thotë ky!

— Ka, o, po çfarë, — ngulte këmbë Lami e ngiste me bërryl të vëllanë.

— Jo, — kundërshtonte i madhi. — Lulëkuqet i ka tharë vapa...

Nexhoja, që hiqte mushkën, nuk e kishte mendjen aty, ndaj dhe nuk po përgjigjej, ndërsa e shoqja qeshte me fjalët e tyre. Kur djemtë vunë re se i ati nuk po ia ndante sytë pllajës, lanë fjalët e diçka pëshpëritën midis tyre. Pastaj më i madhi i foli me të lutur e si me ankim:

— Babë!... Sot mos shko në mal se do të shijmë grurin. Aman, thuaji edhe ti, nënë... — Ndërsa Lami thirri: — Ja kështu, hoop, hoop, ya, yaaa,

— e rrahu me thembrat e këmbëve barkun e mushkës. Kafsha shkrofëtiu e trembur nga ngacmimi. E ëma flaku thekërishtet në anë të rrugës e i arriti para se të anohej samari. Nexhoja u kthye me të shpejtë mbrapa, shtrëngoi kapistrën e i përkëdheli krifën mushkës që turfullonte e hazdisur, po fëmijët nuk i qortoi. I porositi me të urtë që të mos bënin më ashtu e, veç kësaj, u premtoi se do t'u bënte me copa litari nga një kamxhik që të ndiqnin mushkën në lëmë... Po, pa mbaruar fjalën dhe pa e çliruar kapistrën e mbështjellë turrë në dorë, kafsha hingëlliu, zgjati veshët mbi supin e tij me sytë e xhamtë të hapur jashtë mase. Mbi rrugë dëgjoheshin hapa të nxituar e fëshfërinin gëmushat. Të gjithë kthyen kokat andej e pritën kush do të shfaqej. Ishte Dalipi. Ky kërcëu nga mezhdra në rrugë, i mbuluar në djersë, mbushur kokë e këmbë me rrodhe, aq sa mezi njihej.

— Po ti, more... A kështu ruhen lopët? — iu kanos Nexhoja.

Dalipi me atë vrull i shkoi pranë e i rrahu supin. Tjetri kujtoi se Dalipi deshi ta merrte me të mirë dhe gjithë inat ia shtyu dorën.

— Do të krisë... Nexho... Për kokë të babait... që do të krisë sot, — fliste e gulçonte Dalipi. Burrë e grua filluan të shihnin njëri-tjetrin pa marrë vesh gjë. Edhe fëmijët u përkulën mbi samar e mbanin vesh të dëgjonin për atë që do të krishte.

— U hoqa rrugë partizanëve, Nexho. I nxora shkurt gjer në Gurin e Përgjegjur. Atje zunë pritë, — u shpjegua Dalipi me një frymë, i gëzuar aq, sa edhe sytë i flisnin. — Kaq mora vesh unë. Tashti ika të mbledh lopët. — Tha kështu e kapërceu në anën tjetër të rrugës, si ata djemtë e